

kiadásokat, a szabályszerű évi dotáció mintegy 57.000 márkára volna tehető, mely összeget jelenleg csupán a strassburgi egyetemi könyvtár éri el. Megjegyzendő azonban, hogy ez az ideális összeg csupán az alapul szolgáló 1900-ki adatoknak felel meg, s ha a könyvkiadás normális emelkedését is figyelembe vesszük, a dotációt évenként fokozni kellene, úgy, hogy pl. 1903-ban már 60.000 márka kellene. Természetesen *Roquette* is belátja, hogy nincs az a birodalmi gyűlés, mely a kérdés illetően megoldását megszavazná; annál kevésbé, mert az ily általánosítás a gyakorlatban méltányos eredményre amúgy sem vezetne. Szerző tehát beérné azzal, ha a nagyobb, eddig is erősebben javadalmazott könyvtáraknál egészítenék ki az évi dotációt 57.000 márkára, míg a kisebbeknél, melyek most 15—20.000 márkából tengődnek 30.000 márkával is beérné. Valóban ekkora összegekkel s a már több könyvtár közt rendszeresített kölcsönviszony általánosításával sokat javíthatnának a helyzetet. Ime, rövid foglalatja *Roquette* kis értekezésének, melynek fejtegetéseit nemcsak a német, de a magyar képviselőknek is meg kellene szívlelniök. — s. — l.

James Duff Brown. *Manual of library economy. With 169. illustrations, forms etc.* London, 1903. Scott, Greenwood & Co. 8° XI, 476 l. Ára vászontáblában 7/6.

Jelen munkáját a szerző — kinek már több hasznos segéd-könyvet köszönhet a bibliografiai irodalom¹ — első sorban a községi könyvtárak (municipal Libraries) tisztviselőinek szánta s az összes kérdések tárgyalásakor az ő viszonyaikhoz alkalmazkodik. Ez az irányzatosság teszi *Brown* dolgozatának legfőbb értékét s külön helyet biztosít számára az eddigi, részben kitűnő kézikönyvek mellett. Különösen aktuális ez a tanulmány ránk magyarokra nézve, kiknél, hála a Tanács és Főfelügyelőség lan-kadatlan buzgólkodásának, most kezd föllendülni az angol muni-czipális könyvtárakkal sokban egyforma czélt szolgáló vidéki és népies könyvtáraink ügye.

Brown könyvének első szakaszában főleg a községi könyvtárakra vonatkozó törvényeket és rendeleteket ismerteti és bírálja (I. fej.), továbbá alapításuk módjával (II. fej.), a felügyelő (helyi) bizottságok alakításával (III. fej.) s a finanziaális ügyekkel (IV. fej.) foglalkozik. E fejezetekből kiderül, mennyire szabadon fejlődhetnek Angliában a községi könyvtárak. Alapításukkor nem ragaszkodnak szolgai módon valamely előre megállapított normához, hanem gyakorlati úton, mindig az adott viszonyokhoz alkalmazkodva rendezkedtek be: a mi jórészt az angol faj minden

¹ Pl. Guide to the formation of a Music Library (London, 1893.); Handbook of Library Appliances (Ib. 1892.); Manual of Library Classification and Shelf-Arrangement (Ib. 1898.) stb.

bürokráciától, állami beavatkozástól — agyonpártolástól — idegenkedő jellemének köszönhető. Csupán egyetlen pontban korlátozta a parlament a könyvtárak működését, de ott azután oly szerencsétlenül, hogy teljesen méltányoljuk szerző éles kifakadásait. Az 1855-ki alapvető bill ugyanis olyképp korlátozza a könyvtári adót, hogy az az egyes közigazgatási kerületek összes adójövedelméből fontonkint egy pennynél nagyobb nem lehet. E korlátozásnak volt némi jogosultsága — írja *Brown* — a bill kibocsátásakor, a midőn a községi könyvtárak intézménye csak a kísérletezés stádiumában állott, de most, a mikor életképességéről, hasznosságáról tények ezrei beszélnek, époly megszégyenítő, mint fölösleges. Mert micsoda anomália, hogy míg a többi községi vállalatokhoz, minők a fürdők, közlekedés, köztisztaság és nevelés, az adó tetszésszerinti hányadát felhasználhatják, addig a könyvtárakra csak bizonyos meghatározott, sokszor elégtelen összeget fordíthatnak. A rendeletek egy másik gyöngéje — *Brown* szerint — abban áll, hogy nem gondoskodnak egy központi bizottságról, a mely az összes községi könyvtárakat egy test gyanánt kezelné s a sokszor elégtelen adóösszeget kiegyenlítené. Hiszen a mai korlátok közt az olyan község, melynek adójövedelme 120.000 korona, alig 500 koronát áldozhat könyvtárára, a miből a házbér, fűtés, világítás is csak nehezen futja ki!

A második szakasz két fejezetben a könyvtárnok és asszisztensek képezéséről, beszerzésük módjáról s fizetéséről szól teljesen gyakorlati modorban. A könyvtárnok kvalifikációját, egészséges szervezet mellett, a következő tíz pontban foglalja össze: 1. Legalább három éves gyakorlat valamely tudományosan rendezett könyvtárban. 2. Bő ismerete a hazai és külföldi bibliográfiának és irodalomnak s teljes otthonosság a modern technikai, tudományos és történeti munkákban. 3. Idegen nyelvek oly fokú ismerete, mely a könyvczímek lefordítására képesít. 4. Egyszerű könyv- és számvitel gyakorlati ismerete. 5. A legfőbb osztályozási rendszerek pontos ismerete és jelzéseik fölismerése. 6. A katalóguskészítés különböző fajainak s modern irodalmának ismerete. 7. Jártasság az asszisztensek igazgatása körül. 8. A könyvtári teendők modern rendszereinek gyakorlati ismerete (beleértve a könyvkötést, vásárlást és konzerválást). 9. A modern hírlapirodalomnak s újságolvasóterem kezelésének ismerete. 10. Általános műveltség, tapintat s udvariasság. Legfontosabb kötelességeit pedig a következőkben állapítja meg: 1. Neki kell felülvizsgálnia s elkészítenie a könyvtárfelügyelő-bizottság elé terjesztendő összes ügyiratokat. 2. Részt kell vennie a felügyelő-bizottság ülésein. 3. Ő készíti elő az összes szerződéseket s egyéb havonkint, negyedévenkint ismétlődő ügyleteket. 4. Ő írja alá az összes rendeleteket s felelős a könyvtárral összefüggő egész levelezésért, melyet

másolatban meg kell őriznie. 5. Ő szabja ki s vizsgálja felül személyzetének napi teendőit. 6. Örködik az olvasótermek rendjén, nyitásuk és bezáratásuk pontos idején. 7. Gondosan felülvizsgálja a könyvek megválasztását s átnézi az erre szolgáló kiadványokat. 8. Személyesen átnézi a lajstromázásra és osztályozásra vonatkozó munkálatokat. 9. A lehetőség határán belül tudja utbaigazítani kutatásában az olvasót s mindenkinek rendelkezésére álljon a hivatalos órák alatt.

A harmadik szakasz (VII—X. fej.) a könyvtárépülettel, fűtésével, világításával és tisztántartásával foglalkozik. Itt különösen érdekes szerző megkülönböztetése a könyvtárak muzeális és gyakorlati (*workshop*) formája között. Amaz az összes nyomtatványok megőrzését célozza, a mi szerző szerint csupán a nagy állami, egyetemi és egyesületi szakkönyvtárak feladata. A municipalis könyvtáraknak ellenben gyakorlati célt kell szolgálniuk s ennek következtében állományukat minden 20—30 évben ki kell selejtezniük, eltávolítva minden fölösleges, ephemer értékű, eredményeiben túlhaladott nyomtatványt. Ez a felfogás kiváltképp az építkezésnél nagyfontosságú, a mennyiben a terület nehéz kérdését teszi tárgytalanná. A statisztika hozzávetőleges adataiból kiderül, hogy egy 50.000 kötetből álló, a tudomány mindenkori színvonalán tartott gyűjtemény bármely irányban kielégítheti a közönséges olvasót.

A következő szakasz (XI—XV. fej.) a könyvtár belső felszereléséről beszél, a különféle rendszerű embermagasságú könyvespolczoktól — az íróépig.

Szintoly kimerítő részletességgel ír szerző a könyvek megválasztása és beszerzéséről az V. szakaszban (XVI—XVII. fej.). Ismerve szerzőnk felfogását a községi könyvtárak hivatásáról, természetesnek fogjuk találni, hogy az incunabulák, könyvészeti ritkaságok beszerzését elítéli s az óriási évi produkcióból (magában Angliában majd 8000 kötet jelenik meg évenként) csupán a legjobb, főleg szépirodalmi munkák s a legkeresettebb könyvek beszerzését javasolja. A napikérdéseknek néha óriási irodalmából (pl. búr háború) csupán azt választjuk ki, a mi a legjobbnak látszik, mert az érdeklődés lelohadtával még ezek is sutba kerülnek s csak haszontalan nyűgöt képeznek. Tanácsos a különösen népszerű könyvekből egyszerre több példányt rendelni, hogy jobban kielégíthessük a nagy keresletet. A folyóiratok közül csak a 3—4 legnagyobbat járassuk, mert a legtöbb cikk ephemer értékű. A könyvek kislejtezésére nézve a következőket jegyezzük meg. Tudományos, történeti, földrajzi s technikai könyvek, ha érdemük csupán már megállapított tények gondos összefoglalásában rejlik, 20 év múltán bátran kislejtezhetőek. Szépen illusztrált művek azonban több kíméletet érdemelnek. A politikai és

szociális napikérdésekről szóló irodalmat aktualitásuk megszűntével legott kiküszöbölhetjük s történeti összefoglalásokkal helyettesíthetjük. Szintoly rövidesen végezhetünk a kisebb kaliberű szépírókkal, mihelyt műveik 1—2 évig használatlanul porladoztak. Elavult lexikonok, ócska nyelvtanok és iskolai szótárak is bátran sutba lökhetők. Ellenben meg kell őriznünk a gazdagon illusztrált képzőművészeti könyveket, metszetgyűjteményeket, önálló philosophiai rendszereket, irodalomtörténeti és esztétikai munkákat. életrajzgyűjteményeket s mindazokat a költőket vagy prózaírókat, a kiknek neve az irodalom történetében szerepel. Helyi érdekű iratokat is meg kell őriznünk.

Ezután a VI. szakaszban (XVIII—XX. fej.) a könyvek osztályozásáról és felállításáról beszél. *Brown* előadásából kitűnik, hogy az osztályozás volt eddig az angol községi könyvtárak leggyöngébb oldala. Rendesen megelégszenek azzal a kezdetleges módszerrel, hogy a legáltalánosabb szakokat: mint Theologia, Történelem, Szépirodalom stb. fölállítva, a könyveket érkezésük rendje szerint besorozzák. A létező tudományos osztályozások közül csupán hármat ismertet: a *Dewey* és *Cutter*-féle amerikai rendszereket s a saját »alkalmazkodó osztályozását« (Adjustable Classification), melynek részletes programja most van sajtó alatt. Ennek az a lényege, hogy 11 általános osztályon belül, melyeket az abc egy-egy betűjével jelölünk, a szükségletnek megfelelő mennyiségű, folyó arabs számozással ellátott alosztályt állítunk be. A közölt schemában főleg a britt községi könyvtárak rendes könyvkészletére volt tekintettel s különösen a földrajzi szakot dolgozta ki, mely majd 1300 számot (= alszakot) zár magában. Az egyes könyvek külön jegyet nem kapnak, hanem minden egyes számon belül betűrendben tartatnak. Hogy a könyvek téves visszazosztását elkerüljük, *Brown* színes emailfesték alkalmazását ajánlja, melylyel a könyv hátát az egyes polczoknak megfelelő magasságban megjelöljük s a melyek sorrendje minden szekrény polczain változik.

Igen érdekes továbbá szerző fejtegetése a könyvek lajstromozásáról a VII. szakaszban (XXI—XXIV. fej.). Abból a felfogásból indulva ki, hogy a nyilvános használatra szánt könyvjegyzék ne csak a könyvek semmitmondó címét lajstromozza, hanem tartalmukról is felvilágosítson, nem tartja elegendőnek a szerzők, címek s péczeszők betűrendbe foglalását, mert ebből az olvasó nem lesz okosabb. A katalógus legelső tisztje — úgymond — abban áll, hogy az olvasót tájékozza a hasontárgyú könyvek különbségéről, hogy világosan jelezze korukat és céljukat s előmozdítsa a hasznos választást. De e felvilágosító jegyzetek csupán leíró s ne kritikai jellegűek legyenek: elég, ha a tárgyalt anyag rövid foglatatát, a szerző álláspontját, az első kiadás keltét és,

ha történeti műről van szó, a feldolgozott korszakot tüntetjük fel a katalógusban.

Végül az utolsó két szakasz egyéb gyakorlati (VIII. szakasz. XXV—XXVI. fejezet) és közszolgálati (IX. szakasz, XXVII—XXXIII. fejezet) teendőikkel foglalkozik, számos jó tanácscsal látva el az olvasót. Mindenütt dicséretreméltóképen törekszik a szerző a legújabb európai és amerikai szakirodalom felhasználására s az egyes paragrafusok végén kimerítő bibliográfiával is szolgál. Encziklopedikus teljességre, legcsekélyebb részletekbe menő aprólékosságra nem fektetett súlyt a szerző, de arra igen, hogy könyvének rendszeres formát adjon s a bibliotheconomiát tudományos alapon tárgyalja. A mi valóban sikerült is neki.

Dr. Gulyás Pál.

Bibliographisches Repertorium. *Veröffentlichungen der Deutschen Bibliographischen Gesellschaft. Erster Band. Zeitschriften der Romantik. In Verbindung mit Prof. Dr. O. Fr. Walzel, herausgegeben von Dr. Heinrich Hub. Houben.* Berlin, 1904 B. Behr's Verlag. Nagy 8-rét. 18*, XX, 524/2 l. Ára kemény papirkötésben 32 M.

A német bibliografiai társulat *Houben Henrik* s *Karpeles Gusztáv*, az ismert nevű irodalomtörténészek előkészítő munkássága után 1902. április 19-én alakult meg Berlinben s működése végcéljául az egész XIX. századi német folyóirat-irodalom repertorizálását tűzte maga elé. Kétévi csöndes munkásság után, mely alatt tagjai közel 300-ra emelkedtek, e társaság fönti czím alatt megindította most a könyvészeti monográfiái sorozatát, a mely — ha további köteteiben a kezdet méltó folytatása lesz — a német irodalomtörténeti kutatás elsőrangú segédeszközének fog bizonyulni.

Jelen kötet a német romantikusokat szolgáló következő 25 folyóirat bibliografiai feldolgozását nyújtja: *Athenaeum*; *Berliner Abendblätter*; *Berlinische Blätter für deutsche Frauen*; *Concordia*; *Europa*; *für müssige Stunden*; *Die Harfe*; *Die Hesperiden*; *Die Jahreszeiten*; *Poetisches Journal*; *Kynosarges*; *Memnon*; *Die Morgenröthe*; *Die Muse*; *Die Musen*; *Deutsches Museum*; *Orpheus*; *Pantheon*; *Phöbus*; *Polychorda*; *Prometheus*; *Salina*; *Winter-Monate*; *Die Wünschelrute*; és *Zeitung für Einsidler*. Nagyon tévedne az, a ki azt hiszi, hogy *Walzel* és *Houben* munkája csupán e folyóiratok pontos repertorizálására szorítkozott; szerzőink célja »nem az volt, hogy e folyóiratok tartalmi áttekintésével szolgáljanak, hanem, hogy egész tartalmukhoz lehetőleg teljes kommentárt adjanak, a mint erre az egyes folyóiratok új lenyomatánál volna szükség«. Minden egyes folyóirat biblio-